

Carte apărută
cu îndemnul și sfătuirea
Părintelui
ARSENIE PAPAPACIOC
(1914-2011)

Sub patronajul
FUNDAȚIEI
SFINȚII MARTIRI BRÂNCOVENI
Constanța

Ediție îngrijită de L. S. Desartovici
Coperta și viziunea grafică: Călin Nemeș

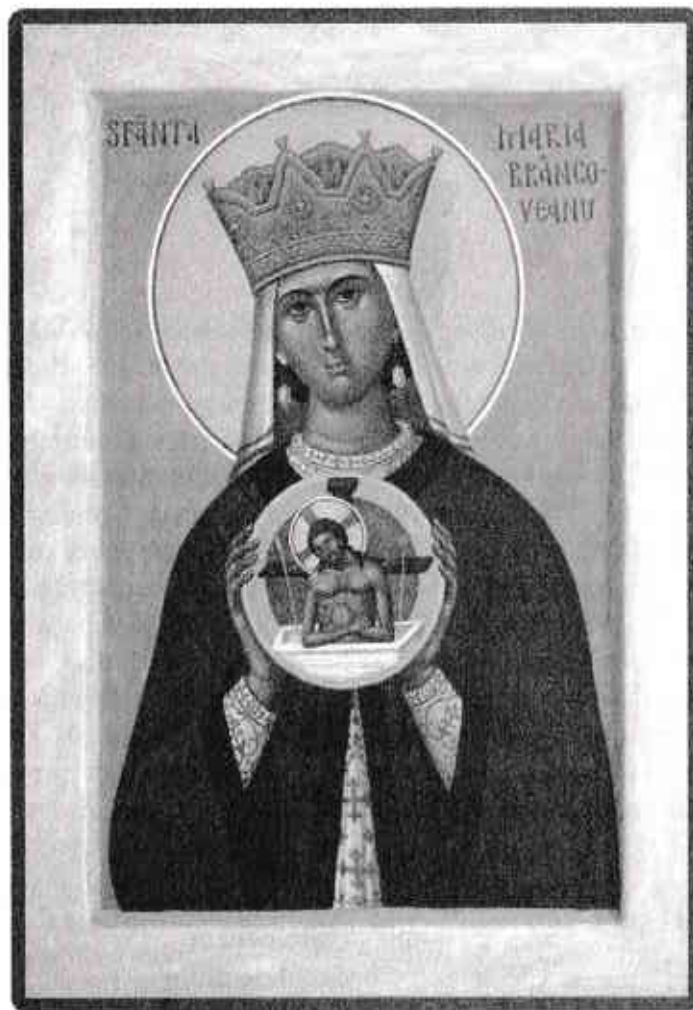
*Pagina 1: cruce dintr-o broderie lucrată de Doamna Maria Brâncoveanu pe un
veșmânt preotesc provenind de la Mănăstirea Hurezi. Coperta și pagina 3: icoană
a Sfintei Doamne Maria Brâncoveanu realizată de Călin Vădan în anul 2025.*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MARIA BRÂNCOVEANU, sfântă
Tainica biruință a lacrimilor / Sfânta Maria Brâncoveanu
ed. îngrijită de L. S. Desartovici, ediția a treia
București: Editura Sophia, 2026

ISBN 978-630-346-127-4

I. Desartovici, L. S. (ed.)

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție.

Sfânta Doamnă Maria Brâncoveanu
**TAINICA BIRUINȚĂ
A LACRIMILOR**

Sophia

CUPRINS

Ioan Alexandru – <i>Patrie</i>	4
Înaintecuvântare	5
Mulțumiri	8
Pr. Ioan Morar – <i>Icoană brâncoveană</i>	10
Frânturi de Sinaxar	12

I

Pecetluire în Cerurile Oltului – <i>două fragmente din scrierile</i> <i>Părintelui Mitropolit Bartolomeu Anania</i>	16
--	----

II

Mormântul și moaștele Mucenicilor Brâncoveni	29
--	----

III

Actul de canonizare a Sfinților Brâncoveni	81
--	----

IV

Nouă scrisori ale Sfintei Doamne Maria Brâncoveanu către Patriarhul Hrisant Notara	85
---	----

V

Sfânta Doamnă Maria Brâncoveanu – tainica biruință a lacrimilor	99
«Cel Ce cu venirea Sa în Cana Galileii a arătat nunta cinstită, Hristos, Adevăratul Dumnezeuul nostru...»	102
«...pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale...»	104
«...ale Sfinților și întru tot lăudaților Apostoli...»	113
«...ale Sfinților de Dumnezeu încununăți și întocmai cu Apostolii, Împărații Constantin și Elena...»	121
«...ale Sfântului Marelui Mucenic Procopie...»	146
«...și ale tuturor Sfinților...»	174
«...să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un Bun și Iubitor de oameni»	177

<i>Rugăciune către Sfânta Maria Brâncoveanu pentru dobândirea nădejdi și a luminării lăuntrice întru strălucirea Învierii lui Hristos Dumnezeu</i>	181
--	-----

PATRIE

Unde-i pâine și un strop de vin
Și o candelă de priveghere
Cât ne-ar fi pământul de puțin
Tot e larg în el de Înviere

Ioan Alexandru

Potir dăruit de
Sfinții Constantin Brâncoveanu și Maria Doamna
pentru biserica bolniței de la Hurezi, în anul 1696

Înaintecuvântare

Cuvintele care sunt cuprinse în paginile ce urmează au fost adunate într-o pomenire și cinstirea Sfintei Doamne Maria Brâncoveanu, soția Voievodului Martir și maica Sfinților Constantin, Ștefan, Radu și Matei.

Întâia ediție a acestei cărți a fost publicată în anul 2008, ca o propunere pentru canonizarea Doamnei Maria Brâncoveanu, iar cea de a doua ediție a văzut lumina tiparului în 2014, când s-au sărbătorit 300 de ani de la săvârșirea mucenicească a Brâncovenilor. La publicarea celei de a treia ediții – cea de față – Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a încununat deja cinstirea Doamnei Maria, trecând-o în rândul Sfinților. Astfel, în ședința Sinodului din 1 iulie 2025, a fost aprobată canonizarea a șaisprezece femei cu viață sfântă, cea dintâi dintre ele fiind Doamna Maria Brâncoveanu (1661-†1729), hotărârea sinodală fiind ca ea să poarte titulatura: *Sfânta Doamnă Maria Brâncoveanu*.

Unul dintre temeiurile pe care s-a întocmit acest volum îl constituie cuvintele Părintelui Mitropolit Bartolomeu Anania, dânsul fiind între cei dintâi care au vestit prin cuvânt și au dat mărturie despre viața sfințită prin suferință a Doamnei Maria Brâncoveanu. Din această pricină, am așezat la căpătâiul cărții cuvintele sale, avându-le ca pe o piatră de hotar. Așadar, întru început, punem înaintea cititorilor două fragmente dintr-o alcătuire a Părintelui Mitropolit, cel care, prin condeiul său, ne-a însemnat prin slovă cele pe care le-a văzut pecetluite în văzduhul din Cerurile Oltului. Scoliile sale despre Sfinții Brâncoveni sunt izvorâte dintr-o profundă înțelegere a teologiei istoriei și a neamului.

În continuarea cărții, o vom însoți pe evlavioasa Doamnă Maria Brâncoveanu în apropierea ei înlăcrimată de mormântul și moaștele soțului și ale fiilor săi. Vom putea pricepe de aici cum lacrimile îndurerate ale unei soții și mame s-au făcut înaintemergătoare ale preaslăvitei lumini a Învierii¹.

În paginile acestui volum, am cuprins și hotărârea de canonizare a Mucenicilor Brâncoveni, prin care, în anul 1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a pecetluit în veșnicie și în vremelnicie cinstirea acestor Sfinți români.

Pentru că, în întregul ei, această carte s-a constituit ca o ofrandă și, totodată, ca o propunere pentru canonizarea Doamnei Maria Brâncoveanu, am socotit că este folositor să fie aduse spre cunoștința obștească scrisorile dânzei către Hrisant Notara, Patriarhul Ierusalimului. Din cele nouă răvașe scrise între anii 1704-1719, ne e dat să înțelegem tăria sufletească a Sfintei Doamne Maria care, să nu uităm, era mamă a unsprezece copii, dintre care șase s-au pristăvit mai înainte de ea.

Vestind Sfinților Apostoli care este calea biruinței în lume, Mântuitorul le-a grăit: „**În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea**” (Ioan 16, 33). Pe această cale anevoioasă a călătorit și Sfânta Doamnă Maria și a cunoscut

¹ Capitolul *Mormântul și moaștele Mucenicilor Brâncoveni*, scrisorile Doamnei Maria Brâncoveanu și Acatistul Martiriului Sfinților Brâncoveni sunt reproduse după *Martiriul Sfinților Brâncoveni*, ediția a II-a, Editura Sophia, 2007, 512 p. Gândită ca o monografie, această carte mijlocește un itinerariu în apropierea de taina muceniei familiei Brâncoveanu. Structura volumului este întocmită astfel: *Rânduiala liturgică la încoronarea domnitorului Țării Românești; Sabia de taină a Sfântului Constantin Brâncoveanu; Șase panegirice brâncovenesti alcătuite de Sevastos Kimenitul; Ceremoniile ecleziastice din Valahia; Patru cuvântări bisericești alcătuite și rostit de Sfinții Ștefan și Radu Brâncoveanu; Cele din urmă scrisori ale lui Vodă; Scrisori ale Doamnei Maria și ale fiilor Voievodului; Ianache Văcărescu – sfetnicul și vistiernicul de taină al lui Brâncoveanu; Scrisori de dezvinovățire ale Cantacuzinilor; Corespondența diplomatică din Constantinopol despre mazierea, întemnițarea și decapitarea domnitorului și a celor dimpreună cu dânsul; 15 august 1714 în cronicile românești și străine; Relatări ale martorilor oculari; Mormântul și moaștele Martirilor Brâncoveni; Întâiul canon de rugăciune închinat Sfinților Brâncoveni; Acatistul și Slujba Mucenicilor Brâncoveni; Anton Maria del Chiaro – Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia.*

prin lucrare cât este de mare taina și biruința lacrimilor, dar și cât este de sfâșietor suspinul celui ce se pogoară în chip înțelegător în adâncul suferinței firii omenești. Am încercat să ne biruim neputința și să cuprindem în puține cuvinte o frântură din tânguirea străluminată a Sfintei Maria Brâncoveanu; de aceea, nădăjduim ca dânsa să ne fie milostivă, să judece cu bunătate îndrăzneala noastră și însăși să le plinească pe toate cele care nu știm cum se cade să le făptuim. Înțelegând că nu am fost și nici nu suntem vrednici să grăim despre adâncul de durere și taina sufletului Sfintei Doamne Maria, le cerem iertare Sfinților Martiri Brâncoveni, precum și tuturor celor care vor avea dorința și răbdarea de a citi această carte. Suntem încredințați că însăși Sfânta Maria Brâncoveanu, prin smerenia lui Hristos, va grăi în Duhul Sfânt în inimile celor pe care Părintele Ceresc îi va încredința anume suspinului rugăciunilor sale.

În dedicația pe care o face mamei sale în panegiricul întocmit în cinstea Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, Sfântul Ștefan Brâncoveanu îi grăiește astfel: „Stăpână preaevlavioasă, în mai toate făptuirile tale, strălucește o putere neobișnuită, adică o lucrare și un obicei către Mireasa cea fără de prihană, care privește cu ochi veseli și primește ruga ta umilă, pe care o săvârșești la pregătirea și începutul a toată fapta cea bună. Această deprindere plăcută lui Dumnezeu, ca o oglindă trebuie să o aibă înaintea lor fiii Bisericii, pentru ca să se îndrepteze orice lucrare spre cinstea și mărirea Atotputernicului Dumnezeu, prin solirea și acoperământul Maicii Pururea Fecioare Maria”. Fie, dar, ca, luând aminte la aceste cuvinte, precum și la toate cele care sunt cuprinse în cartea de față, să ne învrednicim a aduce cinstire deplină sfinției cete a Brâncovenilor, pentru ca, în toată obștea românească, să îi cântăm Doamnei Maria într-o plinătate înțelegerii:

**Bucură-te, Sfântă Maria Brâncoveanu, că lacrimile
tale au biruit întru lumina
Învierii!**

M U L Ţ U M I R I

Aducem, întâi de toate, cuvânt de mulţumire Preasfintei Treimi, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, pentru că au deschis albie tainică a harului pentru ca Sfânta Maria Brâncoveanu să fie trecută în rândul Sfinţilor de către Biserica Ortodoxă Română.

Mulţumim Sfintei Doamne Maria şi întregii cete a Sfinţilor Brâncoveni că veghează neîncetat, ştiut şi neştiut de noi, ca ei să fie cunoscuţi şi cinstiţi mai deplin în obştea românească.

Mulţumim Părintelui Arsenie Papacioc (†2011), cu în-demnul şi sfătuirea căruia s-a publicat această carte în anul 2008 şi care a stăruit să cerem cuvânt şi rugăciune de la Mitropolitul Bartolomeu Anania (†2011).

Mulţumim Părintelui Mitropolit Bartolomeu pentru în-demnul de a ne ruga Sfintei Maria Brâncoveanu şi de a pune

Doamna Maria Brâncoveanu, aşa cum e înfăţişată în fresca paraclisului de la Mănăstirea Hurezi

în valoare documentele istorice care o privesc, dar şi pentru încredinţarea că ea va fi canonizată pe care dânsul ne-a dat-o.

Mulţumim Părintelui Vasile Fluieraş (†2021), episcop vicar al Clujului – om cu viaţă sfântă, care, în felurite chipuri, a purtat de grijă ca această carte să ajungă la buna ei săvârşire.

Mulţumim lui Marcel Bouroş de la *Fundaţia Sfinţii Martiri Brâncoveni* din Constanţa, care a fost un promotor statornic al iniţiativei de canonizare a Sfintei Maria Brâncoveanu, fundaţia constănţeană fiind şi gazda primei ediţii a cărţii de faţă.

Mulţumim Mihaelei Voicu şi lui Nicolae Ghincea care, din dragoste pentru Sfinţii lui Dumnezeu, au găzduit în cadrul Editurii Sophia ediţia jubiliară din 2014, dar şi ediţia de faţă, care este încununată cu proslăvirea Sfintei Doamne Maria Brâncoveanu.

Mulţumim lui Călin Vădan, care a pictat întâia icoană în care Sfânta Maria Brâncoveanu este înfăţişată cu aură, iar fiii săi sunt zugrăviţi la vârsta lor reală; dar deopotrivă şi pentru realizarea icoanei Sfintei Doamne Maria care se află pe coperta acestei cărţi.

Mulţumim tuturor sfinţilor slujitori şi iconari, prin a căror dragoste s-au pictat icoane şi fresce cu Sfânta Maria Brâncoveanu, chiar înainte ca dânsa să fie canonizată, dând astfel mărturie nu numai că sfinţenia ei este de netăgăduit, ci şi că viaţa ei este o icoană tainică a pătimirii acestui neam.

Mulţumim lui Florin Todea – la acea vreme, bibliotecar al secţiei colecţiei speciale – care ne-a mijlocit accesul la o bibliografie bogată şi la numeroase documente brâncoveneşti, care, fără ajutorul său, ne-ar fi rămas fie inaccesibile, fie necunoscute.

Mulţumim Marei Todea, care, cu multă bunăvoinţă, ne-a pus la dispoziţie o seamă de acte şi mărturii definitorii pentru epoca brâncovenească.

O mulţumire specială aduc părinţilor mei Alexandru (†2014) şi Lucia, care, în tăcere şi cu modestie, au sprijinit cu discreţie întregul efort ce a dus la apariţia acestei cărţi.

Slavă lui Dumnezeu pentru toate!

L. S. Desartovici

ICOANĂ BRÂNCOVEANĂ

Deși s-a așternut de multă vreme
O sfântă liniște peste icoana brâncoveană
Răscolitoare glasuri din străfunduri
Ne fac să mai simțim nevindecata rană

În ape de Bosfor se scaldă
Lumina ochilor răsfrântă prin istorii
Și vrea să limpezească ce e veșnic
Și ce-i vremelnic în ale lumii glorii

Privirea vulturească de înțelept bătrân
Ce-a stat ani mulți în scaun de domnie
Ne dă o strălucită-nvățătură
Ce-ar trebui sădită-n suflet din pruncie

Se pierd averi, se clatină coroane
Frumusețea ca și faima curând se veștejesc
Se prăbușesc orgolii, se sting dorinți aprinse
Se-nvolbură-n risipă tot ce e pământesc

Se află-n noi însă un dram de Cer
Pe care nu-s puteri ca să-l răpună
Acesta i-a înnobilat pe Brâncoveni
Făcându-i purtători de Cruce și cunună

Și astăzi încă ascuțite iatagane
Se leagănă de-un fir subțire atârnat
Așteaptă mărturia de credință
A unui neam mâncat de nedreptate

Vom ști ce hotărâre să luăm
Când Beiul întunericului va face negrul semn
Că e momentul candela să ni se stingă
Turnând vrăjmașul apă-n untdelemn?

Trebuie oare să mai crească încă
Munții de jertfe, de trudă și alean
Aduse peste veacuri cu răbdare
De veșnic obiditul nostru neam?

De-ar fi ca toate-acestea odată, undeva
O dreaptă cântărire să-și găsească
Atunci și Caraimanul și Făgărașul și Ceahlăul
În fața lor ar trebui să se smerească

Privesc icoana fiilor martiri
A unui vistiernic și-a marelui Voievod
Și văd în preajma lor zburând spre Ceruri
Pe toți eroii dăruiți de acest norod

Și simt că încă un chip cu aură mucenicească
Undeva-n icoană ar trebui să fie
Un suflet de patru ori decapitat ca mamă
Și încă de vreo două ca Doamnă și soție

Pr. Ioan Morar

Gherla – 7 iunie 2005

FRÂNTURI DE SINAXAR

„Și prin sufletul tău va trece
sabie, ca să se descopere
gândurile din multe inimi”

Luca 2, 35

În cununa slăvită a neomartirilor de neam românesc, strălucește între pietrele de căpătâi familia Brâncovenilor. Aceștia au trecut la viața cea adevărată, la „casa nefăcută de mână, veșnică, în Ceruri”, mărturisind pe Hristos și nevrând să se lepede de credința creștină în schimbul vieții pământești, la 15 august 1714. Uciderea lor a fost de o cruzime care i-a îngrozit și pe turci, Constantin Brâncoveanu fiind silit să privească cum toți fiii săi de parte bărbătească – Constantin, Ștefan, Radu și Matei – și bunul său prieten și sfetnic Ianache Văcărescu, au sfârșit uciși prin tăierea capetelor.

Domnia îndelungată a lui Constantin Brâncoveanu a fost înainte de toate o pildă de viață creștină, sfârșindu-se prin înalta chemare a fiecăruia dintre noi, aceea de a fi martori ai slăvitei Învieri. Nenumărate sunt virtuțile sale pe care le-a lucrat în însăși familia sa, model, dealtfel, pentru supușii săi. În 1674, prin căsătoria cu Doamna Maria, întemeiază o familie ai cărei membri îl vor urma, fiecare în felul său, până la mărturia ultimă. Au fost binecuvântați de Bunul Dumnezeu cu unsprezece copii, patru feciori și șapte fete. Fiii, toți, chiar și mezinul, s-au alăturat mărturiei tatălui lor, primind

împreună cu acesta cununa martiriului. Fetele, împreună cu doamna Maria, i-au însoțit prin prigonirile îndurate atât în temniță, cât și în nevoile surghiunului, având ca întărire ceata sfinților mărturisitori, cărora li s-au alăturat și ele.

Martiriul lor a avut loc într-un mod plin de însemnătate teologică, mergând spre patimă împreună cu Mântuitorul Hristos, Care-i întărea prin luminarea înțelesului jertfei lor. În miercuria Săptămânii Mari a postului Paștilor, când Însuși Dumnezeu nostru a fost vândut, Sfântul Constantin află de trădarea căreia i-a căzut victimă, patimă care revine parcă prea des în istoria neamului nostru. Vinerea Mare este și pentru întreaga familie a Brâncovenilor drumul dureros spre Golgota, căci este ziua arestării, zi în care, profetic, Sfântul Constantin își lasă trădătorii în mâna lui Dumnezeu. Duși la Istanbul, sunt întemnițați și supuși chinurilor până în ziua de 15 august când, poate, nu întâmplător, fericita Maria Brâncoveanu își serba ziua numelui, iar iubitul ei soț împlinea 60 de ani. La praznicul Adormirii Maicii Domnului, Mântuitorul Hristos Se coboară precum oarecând pentru ridicarea sufletului Maicii Fecioare, să ridice ca pe o jertfă bineprimită sufletele curățite ale Sfinților Constantin, cu fiii săi Constantin, Ștefan, Radu și Matei, dimpreună cu sfetnicul Ianache. Și dacă greu i-a fost marelui Voievod să-și vadă odraslele de parte bărbătească ucise cu barbarie de gâdele lui Ahmet al III-lea, poate mai mult a îndurat fericita Maria, cu ale ei fiice, când s-au văzut lipsite de soț și tată, de copii și frați. Apele Mării Negre au primit trupurile sfinților, vrând, parcă, să le aducă acasă. În țară va reveni doar voievodul Constantin, sfințele-i moaște odihnindu-se până azi la biserica Sfântul Gheorghe-Nou din București.

Doamna Maria, văduvită de soț și de fii, a fost condamnată la închisoare pe viață, dar cu ajutorul Celui de Sus, la sfârșitul anului 1716 revine în mult-iubită țară. Toți acești ani a fost chinuită prin temnițe, îndurând curajos chinurile mărturisirii. În timpul prigonirii, ivindu-se posibilitatea să fie slobozită spre a reveni acasă și a avea grijă de trupurile celor iubiți ai săi, a fost amăgită, pentru că aceiași trădători s-au asigurat încă o dată în răutatea lor că fericita Maria Brâncoveanu va petrece restul vieții în închisoare și surghiun. Dar, cum Bunul